

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angeljček“

Štev. 11.

V Ljubljani, 1. novembra 1900.

Leto XXX.

Jesensko solnce.

Tožno šepeče si listje v dobravi,
 Bajne pravljice o sreči si pravi:
 Bajne pravljice o zorni pomladi,
 Ko se na nebu je solnce vozilo,
 Mlade cvetice v življenje budilo.
 Ko so po logih še sapice vele,
 Veje drevesne živahno šumele,
 Ko so po vejah se zibale tice,
 Zorne pomladi radostne glasnice,
 Ko so po cvetju metuljčki hiteli,
 V vonju razkošnem brezskrbno živeli,
 Drobne čebelice srkale strdi . . .
 Hrosti brenčé poletavali v zraki . . .!

Tožno se zganejo veje drevesne,
 Listje rmeno na tla se vsipava,

In tam iz dalje, iz dalje nebesne
 Solnčece zlato na nebu priplava.
 In po dolinah — po širni ravéni,
 Zemljo odeli so plašči rmeni —
 Solnce to vidi in bridko potoži:
 „Listje rmeno, oj listje rmeno,
 Kdaj pa ti bodeš mi zopet zeleno?
 Trava je suha in cvetke so vele,
 Zdaj pa še tebe so sapé mi vzele,
 Kaj le naj gledam tam doli na sveti,
 Ko vse je moralo meni umreti,
 Ni mi več možno te gledati z neba
 Tebe narava —, ne tega pogreba . . .“

Reče to solnce, za megle se skrije,
 Pozne jesenske dni — več nam ne sije!

Milka Posavska.

Na obali.

Črtica. — Spisal *Fr. Ks. Pavlétov.*

I.

ahno je pljuskalo Adrijansko morje ob obrežje. Šumeče so se odbijali temnozeleni morski valčki od visokega, zidanega obrežja reške luke. Privzdigovali so male čolnice ob obrežju, zibali podolgovate, starikave dalmatinske „trabacule“¹⁾ ter se odbijali na ogromnih, železnih stenah, v luki ležečih parnikov.

Na „molu“²⁾ je vladalo živahno življenje. Ročno in urno so skakali vitki mornarji v lahni, raznobojni, poletni opravi po ozkih stopnjicah, ki so držale iz parnikov na obzidano obalo, prižigali male, kratke pipice in odhajali dva ali trije skupaj po široki, s plantanami zasajeni ulici v notranje mesto.

Na bregu so hiteli težaki polniti ladije z različnim blagom. Njihovi otožni, dolgočasni vzkliki, s katerimi so se bodrili k skupnemu delu, so se izgubljali mej šumenjem in škripanjem vzdigujočega stroja. Izgubljali so se mej glasnim ropotanjem vozov, ki so odhajali težko obloženi z raznovrstnim južnim blagom po široki, s kamnitimi ploskvami potlakani ulici.

Ne daleč od njih pa je stal petnajstletni mladenič, rjavo-zagorelega obraza, črnih svetlikajočih, vranjih las in obrvij, izpod katerih je gledalo dvoje ognjenih, iskrečih se očesc, kakor živo oglje. Glavo mu je pokrival velik, vmazanosivkast klobuk, širokih, ohlapljenih okrajev. Ti so mu ob-senčevali obraz in ga varovali pred žgočim solncem. Modrikasto, z belimi pikicami in cvetkami posejano, na komolcih precej raztrgano srajco je zapirala za vratom živordeča ruta. Njena krajna konca sta segala prav do širokega, ne več lepega pasu.

Jedno roko je imel v žepu, v drugi pa je držal svalčico in nekako zamišljeno, skoro žalostno gledal za modro-sivkastimi oblački dima, ki so uhajali od svalčice in se širili, širili po zraku ter izginjali. Da, da. Ti modro-sivkasti oblački so kakor njegove misli, ki so odhajale za oblački dima vedno višje, vedno dlje in dlje. Vzhitevale so mu vedno močnejše, vedno silneje proti lepi domovini, po kateri vejejo balzamično dišeči, topli veterčki, vrhljajo visoke pinijske, šumé podolgovate, ozki listi palm. — Tako daleč od svojega doma, tako daleč od drage mamice je šel, da si prisluži kak novčič in ga ji prinese s ponosom, s sinovsko, gorečo ljubeznijo. Kapitan mu je obljubil, ko je šel z njim na ladijo za kurjača. In mamica? Kako jo želi videti —. Kmalu, kmalu zazreti ta ljubki, od skrbij in starosti razorani obraz . .

„O cara mia mama!“ — ušel mu je nehoté iz ljubečih, urno dvigajočih se prsij vzdih. Vzdih mladega, samosebi prepuščenega srca, vzdih, ki je izražal neprestano hrepenenje in vročo željo po materi, po mali, domači vasici, po toplem, balzamično dišečem, južnem zraku. In zdelo se mu je,

¹⁾ Trabacula = zovejo Dalmatinci svoje obrežne ladije na jadra.

²⁾ Molo = nasip, umetno narejeno obrežje ob morju.

kakor bi odhajal ta vzdih z lahkimi, dimnatimi oblački z šustečim veterčkom proti jugu, proti domači kočici ter se zigraval nad kočico in šepetal z širokovrhaticimi pinjami, kramljaj z dolgolistimi palmami in se ljubkovaje nagibal k mamici . . .

„Beppo“, se je začul iz bližnje ladije oster, rezek kapitanov glas, ki je hipno pregnal s svojo disonanco te mile, ljubke, tako prijetne glasove v dečkovi duši.

Ročno je zagnal svalčico, ki mu je bila mej tem ugasnila, v morje, in naglo skočil mimo delavcev po ozkih stopnjicah na krov pred kapitana.

„Že zopet si stal? Corpo di bacco! — Si li pozabil, kaj sem ti naročil preje? O, da, — sanjati je prijetno! A sedaj ni čas! Na delo, ničvredni paglavec“, je dejal pikro, ko je videl otožni, bolni izraz na njegovem obrazu.

Molčé je stopil Beppo k odprtini, ki je vodila v ladijo.

Trenutek pozneje je ostal sam kapitan na krovu in počasno korakaje po njem je zmerjal in ošteval delavce, katerim je lil pot raz zagorelih, zmučenih obrazov in katerih hrbti so se šibili pod težkimi vrečami.

II.

Ne daleč od ladije, bolj proti oni strani, kjer se je luka širila in raztezala v prosto nizko in peščeno obrežje, se je zibal priličen čolniček. V njem je sedela dvanajstletna, gosposko opravljena deklica z lahnim, belim slamničkom na rumeno-kodrasti glavici, ki ji je obsenčeval prijazen, prikupljiv obrazek.

V drobnih ročicah je držala lično narejeno veslo in dokaj urno veslala. Čolnič se je vidoma oddaljeval od obrežja, ko je privzdigovala veslo na jedni strani in zadela gladino, ki se je v malih drobnih kapljicah razpršila na vse strani. Kaka mala kapljica je priletela deklici na rožno lice, na belo krilce, na mali slamniček ali na drobno, tenko ročico, ki je skrbno držala veslo.

Vedno urneje je deklica dvigala veslo in mali čolnič je naglo brzil po temnozeleni, lahno gibajoči se gladini. Za čolničem pa se je delala dolga črta, ki se je polagoma strinjala v gladko površino.

Ravno je zopet dvignila veslo, ko je ž njim zadela slamniček, da je odletel precej daleč v stran od čolniča. Deklica je prestrašeno vzkliknila, in obrnila se ter stopila na stran nagnivši se čez rob. A čolnič je izgubil ravnotežje ter se obrnil na stran — — Vzklik — šumenje valov, ki so pljusknili v zrak. Klobuček je plaval poleg obrnjenega čolniča . . .

Črez trenutek se je pokazala rumeno-kodrasta glavica deklice na površini, za njo trdo stisnjena ročica iz vode, kakor bi iskala, za kaj bi se prijela, a za tem je izginilo oboje pod vodo . . .

Beppo, ki je bil ravno v onem trenutku prišel na krov s košem smetij na rami in čul vzklik, je urno snel koš z rame, zagnal klobuk strani, da je odletel po krovu, in se zagnal v morje.

Valovi so se šumeče zgrnili nad njim, peneč so se dvigali zračni obločki in se razblinjali ter tvorili precej močno valovanje.

Trenutek pozneje so se prikazali črni mokri lasje že precej daleč od ladije. Urno se je bližal čolničū, vedno bliže, bliže, naposled je izginil raz površine. Krepk sunljej z rokama in prijel je deklico, ki se je potapljala vedno globokeje, vedno nižje. Z levico je prijel deklico, z desnico in z nogama pa se je zagnal kvišku, ravno v pravem trenutku, ker začelo mu je bilo v vodi sape pomanjkovati. Krepko, močno je potegnil zraka v sé in začel plavati proti bregu. Bolj, ko se je bližal bregu, tembolj je čutil, da mu pojemajo moči. Deklica, ki je nezavestna počivala v levi roki, ga je s svojo težo vlekla na stran, desnica mu je začela omagovati, in mokra, vode polna obleka ga je ovirala v gibanju.

Obraz mu je rděl, oči so mu vsled napora nekoliko stopile iz jamic in težko je hropel . . .

„Coraggio, Beppo. Ho-oo! Še nekoliko trenutkov!“ bodrili so ga delavci, ki so se bližali s čolnom.

In kakor bi mu ti bodrilni klici dali novo moč, pognal se je dvakrat krepko, močno . . .

Čolnič je prihajal bliže. Urno, kakor lastavica po zraku, je rezal vodo. Vesla so se šibila pod žuljavimi rokami delavcev.

A mladega dečka se je lotila neka utrujena, opojna omotica. Roki sta mu omagali. Vedno slabeje se je poganjal, naposled mu je zmanjkalo moči, neka hipna slabost se ga je lotila in izginil je pod vodo ravno v onem trenutku, ko se je čolnič ustavil. Čvetero rok se je stegnilo iz čolna in dvignilo mladega rešilca z ponesrečeno deklico iz hladnih valov, ki bi bili kmalu grob obema — —

III.

Štiri leta so minula . . .

Ne daleč od veličastnega mesta Neapelj je stala na obronku griča mala, prijazna kočica. Vinska trta jo je bila popolnoma obrastla. Pred hišico je ležal mal ograjen vrtič, poln zelenega sočivja. Na ogleh sta se dvigali po dve sončnici ter viseli nekoliko črez plot . . . Zdelo se je, kakor bi kimali in vabili, kakor bi pričakovali ljubega gosta, prijatelja.

V senci vinske trte je sedela priletna ženica. Z rokama si je obsenčila oči in neprestano je zrla po stezici navzdol. Videlo se je, da pričakuje nekoga. Na naročju ji je ležalo šivanje. Od časa do časa je dela roki od očij in šivala. A pogosto so ji uhajali pogledi od dela proti mestu . . .

Po dolgih štirih letih bo zopet videla sina. Zadnji teden ji je pisal, da bo prišel danes, in nestrpno ga je pričakovalo ljubeče materino srce. Ugibala je, kako mora biti že velik, kako je vzrastel. Ali se je kaj izpremenil?

A nehoté ji je napolnjeval srce nekak strah, neka bojazen. Izmej vseh drugih skrbij se ji je vrinjevalo vprašanje: je li njen Beppo še oni mladenič, še oni nedolžnočisti deček, kakor je bil prej. In pri misli, da se je morebiti v tujini pokvaril, da je zašel mej slabe tovariše, so se ji nevedé orosile oči, in prijazni, radostni obraz se je zresnil. A takoj nato je zaigrala na njem zopet radost, zopet veselje. Zagledala je na stezici svojega Beppi-ja.

Lepo mu je pristojala mornarska obleka. Vetrič se je zigraval s trakovoma, ki sta visela od mornarske čepice, in pihljaj rdeči smijoči obraz njegov „Kako je postaven!“ je pomislila ter se ozrla proti nebu in njeni trepetajoči ustni sta šepetali vročo prisrčno molitev Trojedinemu, Večnemu.

„Sin moj!“ — „Mamica draga!“

Mati in sin sta stala oba vesela, oba srečna, oba zadovoljna. Beppo se ni mogel ubraniti otožnosti, ki se ga je lotila, ko je zazrl, od skrbij in muke razorano, starikavo — a vendar njemu tako ljubko lice Mati pa ga je gledala vsa srečna. Njeno srce se je veselilo ob pogledu nanj . . . Starost in mladost sta stali druga poleg druge . . . Cvetoča in skoro uvenela cvetlica . . . Starica vesela, smehljajočega obraza, saj tu je bila vsa njena sreča, polovica njenega življenja . . . ! Mladič pa se je nehoté razžalostil, ko je videl, kako zelo so jo upognile skrbi in muke. A otresel se je teh mislij in zopet je bil vesel. Samo da jo ima, da mu je še ni vzel dobri Bog. Drug poleg družega sta šla v sobo.

Vse pri starem! — Vse tako ljubko, čedno pospravljeno, kakor pred štirimi leti, ko je šel od doma. Zdelo se mu je, kakor bi ga vse pozdravljalo. Tam v kotu še vedno oni kip njegovega patrona. In poleg njega še vedno ono razpelo, pred katerim je klečal vsako jutro in vsak večer. In pod njim visi še vedno oni rožnivenec z debelimi jagodami, ki sta nanj molila pred štirimi leti. Še vse tako . . . Vse tako ljubko, vse tako drago. O, kolikrat se je v tujini, med slabimi pokvarjenimi sodrugi spomnil svojega sv. patrona. In kolikrat ga je obvaroval spomin na svojega Odrešenika greha Zamišljen je stal pred podobama, odkrit . . . , duh njegov pa je dajal in zažigal kadilo, lepo dišeče kadilo srčne molitve . . .

Ko je starica gledala radostnopobožni izraz na obrazu svojega sina, tedaj ji je odplaval oni oblaček, ki ji je bil legel prej na srce ob misli, da bi se bil njen Beppo pokvaril v tujini. Ta njegov izraz ji je povedal vse . . . vse . . .

* * *

Mrak je bil že razgrnil svojo tanko modrikasto mrežico nad vso okolico ko sta še sedela pred kočico. Koliko sta si vedela povedati, odkar se nista videla . . .

Beppo ji je pripovedoval skromno o onem dogodku tam v Reki, kako je bil rešil jedino hčerko knezu W. Kako stotero mu je blagi knez povrnil to dejanje. Dal ga je v vojno mornarico. Tu se je izučil za strojevodjo. Le še nekaj mesecev bode pomagal pri sedanjem parobrodu, potem bode pa premeščen na drugo ladijo za namestnika strojevodje. In potem bode obema dobro. Mala plača se mu je precej zvišala . . .

No, in mamica mu je tudi pripovedovala, kako ji je bilo dolgčas po njem. Kolikrat ga je zaželela videti, kolikrat je molila zanj . . .

Obema pa je sijalo obličje radosti, zadovoljstva in sreče . . .

Mali zvonček v kapelici na hribčku je zazvonil „Ave Marijo“.

Vstala sta in molila . . . Mamica s svojim tresočim glasom naprej, polni, krepki glas sinov pa je odgovarjal . . . Oba glasova pa sta se družila v zahvalno, vročo molitev, ki jo je lahen večerni vetrič odnašal kvišku, vedno višje, višje proti nebu . . .

Spomini iz otročjih let.

(Piše L. Černej.)

24. Na vseh svetnikov dan.

M svojih otročjih letih nisem bil menda nikoli tako resen, kakor vsikdar na dan vseh svetnikov. Pa to je že tak praznik, ki vpliva nekako posebno resnobno na človeško srce in bodi si še tako mlado.

Tamkaj gori na hribčku pod goro je nasproti razvalinam starega gradu velik, z zidovjem obdan vrt, v katerem je mnogo mnogo različnih gred in gredic. Pod njimi počivajo zemeljski ostanki — umrlih. Na ta vrt, naše župnijsko pokopališče, sem zahajal že od svoje najranejše mladosti leto za letom na dan vseh svetnikov s svojim očetom. — Molcé sem stopal vstric njih sredi dolge procesije, ki se je pomikala počasi navzgor po belopeščeni poti. In ko smo prišli na pokopališče, so poiskali oče vsikdar isto mesto, kjer sva se ustavila. Blizu velikega križa je bil pozabljen grob. Spominjal je nanj samo železen križ na precej visoki in široki kameni podstavi. Na ta kamen so me postavljali oče, da sem ložje videl po pokopališču.

Zvesto sem poslušal pridigo, ki mi je segala globoko v srcé, dasi je nisem umel. Ko sem videl blesteti v toliko očeh solze, obrisal sem si jih tudi jaz z lica. — Po pridigi in molitvah sva šla z očetom k našemu priprosto okinčanemu grobu, kjer so počivali dedek in mamica po očetu, pa moji bratci, ki jih nisem nikdar poznal. Prišli so tudi mati in drugi domači, kolikor jih je bilo na pokopališču, in molili smo za naše rajne. Potem smo si še ogledali razne ozaljšane grobove in se vrnili domov.

Zamolčati ne morem še nekaj prav otročjega, najsi se ne vjema dobro s tem popisom: po večerji smo imeli — kostanje. To je bila pri nas posebna navada, da so morali biti na dan vseh svetnikov kostanji. Naj so bili še tako redki in dragi, za ta dan so jih oče vsikdar gotovo preskrbeli.

Ko se je stemnilo, smo šli h kuhinjskemu oknu ali na hodnik, od koder se je prav lepo videlo na pokopališče, kjer je brlelo sto in sto lučic v spomin pokopanim. Meni so se zdele te lučice zvezdice rajnih. Ž njimi vred — je vtripalo nekako čudno moje srce.

Ko smo odmolili navadno večerno molitev in posebej za verne duše v vicah, so položili oče na mizo pol hleba kruha, nož in kupo vina „za verne duše“. Bilo me je skoraj strah in vendar ne, ko sem se stisnil pod odejo. —

Vse to se je globoko vtisnilo v moj spomin, in kakor vabi in vleče človeka, bivajočega v tujini, posebno o nekaterih prilikah, recimo o božiču, z neko večjo silo domov v očetovo hišo, tako je vleklo vsikdar tudi mene o vseh svetnikih. Ko mi prvokrat ni bilo mogoče pokoriti se tej sili, ko sem moral ostati na tujem, sem bridko jokal. In še sedaj, ko obhajam praznik vseh svetnikov in vernih duš navadno v kraju, kjer službujem, me popelje vsikdar spomin domov na naše vaško pokopališče na tisti kamen in k našemu grobu. Zvečer pa sem združen v molitvi s svojimi dragimi domačimi, od katerih ne manjka — hvala Bogu — od mojih detinskih let še nobenega. Oj, da bi še pač dolgo ne zmanjkalo nobenega!

„Uboge dušice...“

(Pravljica. Zapisal F. K. Steržaj.)

Ravno na večer je bilo o vseh svetih. Gosta megla je plavala nad vso okolico in ovijala golo, začrnelo drevje, hišice in sploh vso okolico s svojo mokrotno, zbadajočo gostoto.

Tu in tam se je zasvetila luč, zadušeno, temno, trepetajoče, za trenutek nekoliko prodrla to gosto meglo in zasijala, a takoj v drugem trenutku zopet zamrla v gosti temi...

Iz vaškega zvonika so se glasili zvonovi, votlo, otožno, v srce segajoče.. Cerkev je bila nocoj razsvetljena. Čemu? Uganiti ni težko, ko vemo, da je večer vseh svetnikov. Vaščani hité drug za drugim, možki, starci, žene, mladeniči, otroci — vse, vse hiti nocoj v cerkev, da opravi tiho, vročo molitev za duše ranjnih...

Tudi Sladkova oče in mati sta šla. Doma sta ostala le babica in mali Janček za varuha pri hiši. Babica je v kuhinji pripravljala skromno večerjo, Janček pa je bil sedel za peč. Prijetna toplota se je širila po sobici. Tema je bilo... Mirno je žedel Janček nekoliko časa za pečjo in mižal. No, zakaj je mižal in zapiral s vso silo svoji drobni, živi očesci?

Strah ga je bilo v temi. Zdelo se mu je, da iz vsakega kota leze proti njemu velika, črna pošast, ki ga hoče kar zadušiti. Zdaj pa zdaj bo po njem. Le še bolj je stiskal oči; skoro sopsti si ni upal. Naposled že ni mogel več prestajati in vzkliknil je skoro jokaje: „Babica — babica!“

„Kaj pa je?“ — je vprašala babica in odprla sobna vrata.

„Strah me je!“

„Beži, beži. Tako velik si že, Janček — drugo leto boš šel že v šolo, pa te je strah. Ali veš, kaj je strah?“

„Naka“, je priznal Janček prostodušno.

„Strah je na sredi otel, okoli kraja ga pa nič ni.“

Janček je nekoliko časa mislil, mislil, potem pa veselo vzkliknil:

„Potem ga pa sploh nič ni. Na sredi otlo — nič, ob kraju nič.“

„Tako je, vidiš, strahopetček. Le potrpi še nekoliko, da priložim na ogenj, potem bom prišla k tebi, in ti bom povedala pravljico o „dušici“.¹⁾

Ne vem, če bi ga bila utolažila babica s kakim drugim izgovorom — a s tem ga je takoj. Janko je grozno rad poslušal pravljice, posebno pa od babice, ki jih je znala tako pripovedovati.

Sedaj ni bilo Jančka prav nič več strah. Še zmenil se ni zanj. Po njegovi glavici je rojila le pravljica o „dušici“, vse drugo je za sedaj izginilo v ozadju.

Cez nekoliko trenutkov je res prišla babica v sobo, prižgala luč in sedla na stol. Janček je urno skočil od peči, prinesel mali podnožnik k babičnim nogam, pokleknil nanj in z rokami se naslonil v babično naročje ter poslušal z ušesi, z očmi in z ustmi. Niti besedica mu ni ušla, tako pazno je poslušal. Babica pa je pripovedovala: „Bilo je predavnimi, davnimi časi v neki vasici skoro v začetku jeseni. Solnce je sijalo in lahen vetrič je šelestel z rmenkastim listjem drevja. Ljudje so pospravljali pridelke s polja domov in deca se je igrala po travnikih v obližju.

Tu so igrali slepe miši, tam so tolkli svinjko, bíli kozo, živahno, vedro, veselo.

¹⁾ Dušica se zove bela modrikasta, vijolici podobna cvetka, ki raste posebno v jeseni . .

Za plotom mej grmičevjem pa so ležali cigani in pekli krompir. Divjih zagorelih obrazov, črnih, ognjenih očij, dolgih kodrastih las. Mali cigančki in ciganke so se trgali in si nagajali po svoje, ne tako ljubko in nedolžno, kakor vaška deca.

Le deklica se ni vdeležila njihove igre. Otožno je sedela in zrla v jednomer vaško deco. Nepremično, trdo. Žilice na njenem obrazku so bile napete in oči so ji žarele. Kar nenadoma je vstala, zlezla čez plot in se tiho, tiho približala igralkam.

Vesele deklice so se je ustrašile. Veseli vzkliki so obmolknili, zdelo se je, kakor bi okamenele.

Ciganka je zapazila, kako je zmedel njen dohod mladenke, in oči so ji zažarele: „Oj, ne tako plašno, oj, ne tako drzno“, je dejala Plamenka. „Menite, da ne čutim vašega zaničevanja? Predobro. Kaj pa se igrate? Rada bi vedela.“

„Skrivalnico“, je odvrnila Nadica in stresla z rmeno-kodravo glavico.

„Čudno! Ne bojite se raztrgati obleke. Potem bodele tudi ve ciganke, kakor jaz. — Zares prav prijetna igra, pri kateri se trga obleka. — Jaz vem za dosti boljšo zabavo. Kot ptiček skakati in smukati mej grmičevjem, od vejice do vejice, žvrgoleti — povejte, bi rade znale to?“

„O, da, o, da! in kako rade!“ so vzkliknile radostno deklice.

„Ti imaš belkasto obleko — golobček, ti sivo — sinica, ti rdečo — taščica, ti črno — kos.“

„Golobček — sinica — kos“, so vpile deklice veselja.

Tu je zašumel nad njimi kragulj. Plamenka se je ozrla proti nebu — in obleдела. „Ne ptičke, ne. — Raztrgal bi vas ropar. Rajši vas spremenim v cvetke in tu se bodele lahko skrile.“

Vetrec vas bode pihljaj,
Dežek pa negoval,
Božale vas sapice.
Rade bi li bile cvetlice — ?
No, — jejte kar od te potice.“

Deklice so s slastjo jedle sočno, medeno, s cibebami potreseno potico. Ko so pojedle, so slišale zaničljiv posmeh cigankin:

„Le skrivajte se, le igrajte!“

In tu so začutile deklice, kako se jim telesca krčijo in sušé in obupno so klicale: „O, me revice, — me dušice!“ Postale so cvetke: „dušice“.

„Tako. Vidiš, to je pravljica ,o dušicah.“

„Uboge dušice“, je zdihnil Janček in si obrisal solzico raz rdečih ličec.

* * *

No in potem, kaj je bilo? — Nič. Mati so kupili lonec, pa je pravljice konec.

Janček je to pripovedko povedal drugim, drugi so jo pa meni in jaz sem jo zapisal. — Tako je!

Korošica.

(Iz spominskega dnevnika. — Spisal *Pavel Perko*.)

III.

Moja gospodinja je bila sila prijazna žena. Po letih sicer ni bila več mlada, pač pa po duhu. Res: tako vesela, tako priprosta, otročja je bila včasih — meni se je zdelo, da preveč. Zato pa, ker sem jaz resne narave, sem jo zavračal kaj rad in pogosto — včasih celo tako, da je prišlo do kakega malega prepira mej nama.

To si lahko mislite, kako sem razveselil ženo, ko sem ji pripeljal otroka.

Pa res ne vem, ali se je dekcle oklenilo gospodinje z večjo silo, ali gospodinja dekleta. Ves večer sta udelevali, govorili, smejali se, skakali in ne vem kaj še vse počenjali. —

„Ali boš ostala pri nas, Ivanka?“ jo je vprašala gospodinja, ko sta sedeli na postelji.

„Bom, bom!“ je hitelo dekcle in se oklenilo gospodinje krog vratu, — „vedno bom ostala pri vas!“

„O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

Jaz sem na zofi ležal, v strop gledal, pa malo se menil za vse njune otročarije. A prav to jima ni bilo po volji. Vsekakor bi jima bil ustregel najbolj, ko bi se bil podal in se tudi jaz šalil in smejal ž njima. Jaz pa prav tega nisem hotel, nalašč ne!

In kaj jaz vem: — otrok je prišel k meni (ali ga je gospodinja nagovorila, ali kaj), napravil pred menoj mal gosposk poklon z desnim kolenom in vprašal: „Gospod, prosim, kako vam je ime?“

Kaj otroku vse na mar ne pride! Jaz nisem vedel, ali bi se jezil, ali smejal.

„Martin!“ sem dejal na pol jezno in se obrnil na zofi.

In vendar vsak vé, da meni ni Martin ime in da mi ni še nikdar nihče rekel Martin.

„Gospod Martin, ali bom smela ostati pri gospej?“

„Lahko!“

Vsak me razume, da sem to rekel le v šali. Toda nikar ne mislite, da me je tudi otrok tako umel! Drugo jutro se je pokazalo, da me ni.

To jutro je namreč gospodinja kakor po navadi vstala na vse zgodaj in naju budila, naj greva, da ne zamudiva vlaka. In glejte, kaj si je izmislil otrok! Po vsej sili je hotel ostati v Ljubljani.

„Kam greste, gospa?“ je vprašalo, ko je videlo, da je gospodinja pripravljena za ven.

„V cerkev.“

„Jaz pojdem z vami, gospa. Jaz pojdem tudi v cerkev!“

V tem je že bila iz postelje in v hipu visela gospodinji za vratom.

„O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

„Jaz pojdem v cerkev in bom molila —“

„Ali, Ivanka! Z gospodom moraš! Ne sili!“

„Jaz ostanem tukaj, gospá; jaz ostanem tukaj!“

„Ali —!“

„Gospa, jaz pojdem v cerkev z vami...“

Gospodinja je ni mogla pregovoriti. Kako, ko ji ni znala dati odvažne besede in ko je nazadnje vselej prišel na vrsto tisti: „O ti otrok ti! O ti nedolžni otrok ti!“

Poskusil sem jaz. Dvignil sem se in se oglasil dokaj osorno: „Odriniti morava!“

A tudi jaz sem opravil toliko, kot gospodinja. Otrok se je oklenil gospodinjje iznova in še tesneje, češ: „Jaz ne pojdem!“

Kaj je bilo početi z otrokom? Tolike preglavice, kakoršne mi je delal! Toliko sitnosti, ki sem jih imel ž njim!

Kaj? Udati sem se moral in — čakati do opoldne; tedaj je šel drugi vlak. Tako se je bilo zgodilo.

Opoldne ni nihče več vpraševal otroka, ali bo voljan iti, ali ne. Odrinila sva; težko, a vendarle: odrinila sva.

In čudili se boste, če vam povem, da je dekle, kakor hitro sva sedla v vlak, pozabilo naenkrat vse: Ljubljano, teto, gospodinjjo — vse! In zopet se je oprijelo le mene, me izpraševalo, pripovedovalo in klepetalo o vsem, prav o vsem...

IV.

Ah, tega ni povedati, kako so se moja mati razveselili Korošice, ko sem jo pripeljal domov. Kar z očmi niso trenili od nje in niso vedeli, s čim in kako bi ji najboljše postregli. In kako so se trudili, da bi otroku ne bilo dolgčas pri nas! Domenjeno je bilo namreč, da ostane dekle do nedelje pri nas in da pride stric Mihca šele v nedeljo ponjo. Sevé, ta čas je veljalo postreči otroku! Moja mati so sila postrežljivi...

„Ali sta lačna?“ so vprašali —; pa saj se naposled zame niti zmenili niso —: „Ali si lačna, Ivana?“

Dekle je prikimalo.

„Kaj boš jedla, Ivana? Ali boš kavo? Čakaj, kave ti prinesem!“

Takoj je stala kava na mizi in sicer v novih, porcelanastih skodelicah, kar se pri nas, ki smo na kmetih, ne zgodi rado...

„Ivana, ali boš ostala pri nas?“

„Vedno bom ostala pri vas!“

In otrok, razvajen, kakor je bil, se je oklenil še matere, kakor prej v Ljubljani gospodinjje... Materi pa — no, kdo je na kmetih navajen takega —, se je zdelo to sila nenavadno. A vendar si niso mogli kaj, da bi se ne veselili otroka, ki je bil precej tako vesel in tako domač... In prav ta hip se jim je menda rodila misel: — naj ostane pri nas...

„Naj pa ostane pri nas! Kaj misliš?“ so se obrnili do mene.

„A, kaj pri nas! Kaj bo pri nas? Ali ni nas drugih dosti?“

„Če bi bil otrok priden, saj bi se ne manjkalo dela. Jabotka bi pobral jeseni, v štacuno bi šel kedaj...“

„A, kaj tisto! Ali ni France za to?“

„Pa vendar —.“

Jaz ne vem, kaj so ljudje vse hoteli s tem otrokom. Kamor sva prišla, povsod so ga hoteli imeti... In kaj so neki videli tako prikupljivega na njem? Jaz vsaj nisem mogel zapaziti nič posebnega! Nasprotno; jaz sem bil vesel, da sem se ga odkrižal tiste dni.

Imel sem namreč brata Franceta, ki je tedaj šele tri leta hlače nosil, pa bil navzlic temu precejšen korenjak. Tega se je oprijela Korošica. In brat France jo je vodil okrog in jo peljal v vse družčine. Ponosen je bil na to, da smo imeli Korošico pri hiši, ki je bila vse drugače napravljena, ko drugi otroci, in ki je govorila in se obnašala vse drugače, ko drugi otroci. Ko sta hodila s Korošico takole vstric, je bila Korošica dokaj večja ko on, in če sta se lovila v družčini z drugimi otroci, je bila Korošica vselej hitrejša ko on.

Korošice so se privadili polagoma tudi drugi vaški otroci, kolikor jih je bilo. To je bilo potem vpitja, skakanja in igranja po potih in vrtéh. Travo so mečkali, da so ubili vso rušino najmanj za dve leti, in sadje je šlo pred njimi, kot bi bila toča oklatila in pokončala vse, kar je bilo dozorelo

Pa tudi starejši so radi videli Korošico

Naš France je znal namreč prav dobro peti. Res: — kakor je bil mlad, se je bil vendarle naučil napevov in besed skoro vseh bolj znanih pesnij. In ljudje so ga radi poslušali ter ga vabili celo v hiše, da jim je pel. Tiste dni je seveda tudi Korošico vodil s seboj, kamor je šel. Tako so ljudje spoznali dekleta. Otrok jim je bil všeč. —

Všeč —?! Povem vam: meni se je neumna zdela vsa tista prijaznost, pa tisto dobrikanje, ki so ga izkazovali ljudje tujemu otroku.

Rekli so: „Ta otrok je tako ljubezniv in prikupen!“

No, še to! Če bi rekli „vsiljiv“, potem pač! Ampak ljubezniv —?! Ne! Kako sem se jezil tiste dni nad ljudsko neumnostjo!

V.

V nedeljo je prišel stric Mihca. —

Bil je stric Mihca pri šestdesetih, suh in precej dolg, sicer pa prijazen in ob enem premišljen v vedenju in besedah.

„Vidiš Ivana, to je stric!“

Dekle je prikimalo in se nekoliko nasmejalo. A reklo ni nič in tudi ni šlo, da bi se oklenilo Mihčeve roke. Videti je bilo, da se ga boji...

„Ali boš šla ž njim?“

Dekle je molčalo in gledalo v tla.

„Seveda bo šla!“ sem dejal jaz in obgovorjeno je bilo...

Nato smo govorili še o čem drugem. —

Mihcu pa je hodil vedno le otrok po mislih. Z njim je govoril največ. Hotel si je pridobiti na vsak način otrokovo zaupanje in storil, kar je mogel. Pa kaj je stric Mihca vedel, kako se pridobi otrokovo zaupanje? Hotel je izvedeti od otroka le to, kar se je tikalo njegovih — Mihčevih — razmer:

samo to in nič drugega. To pa seveda vse in do zadnje malenkosti. Tako je izpraševal n. pr. v enomer, kako je bilo pri teti v Ljubljani, kaj dela teta, kaj počne tetin mož, kaj otroci i. t. d. Kako si bo pridobil otroka s tem?

In ko je dekle omenilo tudi razmer na Koroškem, je planil Mihca še na ta predmet in začel izpraševati tudi tu vse od konca do kraja.

„Ali si bila v ‚waisenhausu‘ dolgo?“

„Dolgo.“

„Koliko časa?“

„Ne vem.“

„Zakaj so te pa v ‚waisenhaus‘ dali?“

„Ne vem.“

Taki odgovori Mihca niso posebno zadovoljili, to se je videlo takoj. In tudi mi vsi smo to opazili. Takoj nam je prišlo na mar, da se otrok najbrž ne bo nikdar privadil Mihca in da ne bo hotel obstati na Brdu. Brdo je namreč gorska vas, ne kaj prijazna, in hiše so raztresene daleč na okrog. Zlasti Mihčeva hiša stoji na grdem kraju in v samoti. Otrok pa je bil vaje ljudi in družine...

„Dolgčas ji bo na Brdu“, so skrbeli moja mati in s sočutjem gledali otroka; — „ne vem, ali bo dekletce obstalo, ali ne...“

Korošica je molčala. —

„Ali boš obstala pri stricu, Ivana?“

Odgovor je bil zopet molk. In to je bilo še dobro. Jaz sem mislil, da bo dekle sedaj in sedaj udarilo v jok in se postavilo z vso silo po robu. Pa ni bilo. Samo oči so se ji bile orosile za hip...“

„Bomo videli, kako bo! Bomo videli!“ je tolažil Mihca sebe in druge ter priganjal k odhodu.

Odšli smo. —

Pri Mihčevih žene ni bilo doma, zato smo prišedši na brdo posedli kar za mizo. Mihca je nanosil pred nas sadja, da je bilo veselje. Vendar, po pravici povem —: navzlic temu je bilo nam vsem tesno pri srcu. Mihcu, ker ni vedel, s čim bi postregel Korošici, da bi ji ne bilo dolgčas že takoj ob prihodu, in ko bi ji bil vendar tako rad —, Korošici, ker se je ozirala po izbi, temni in zakajeni, in se ji je zdelo vse nekam žalostno in odtujeno —, Francetu, ker bi bil rajši kje doma v družini, kot tu na samoti —, in meni — — —.

Dà, tudi meni! Predstavljal sem si namreč prav živo, kaj bi počel, ko bi mene kdo v pravem pomenu besede priklenil tu gori v gore v tako tesen in zaduhel prostor, kot je bila Mihčeva izba...

Mihčeva izba! Kakšna je bila? Taka, kot so navadno lesene izbe po naših gorah. Stene so po navadi iztesane iz črnih tramov, ki leže deloma pribiti, deloma udolbeni drug na drugem. Les se polagoma okadi in ogladi toliko, da se začne črnina svetiti in odsevati, kot bi jo bil izlikal s krtačo. In prav ta črnina dela ostalo sobo še bolj temačno, kot je v resnici. Saj skozi štiri mala okenca, ki so komaj tolika, da človek s težavo glavo pomolf venkaj, že itak ne more prihajati veliko svetlobe, kot bi je bilo treba. In

to je prav! Človeku se zdi, da so okna namenoma izdolbena tako na ozko. Kaj bi neki kdo videl posebno lepega v taki izbi, ko bi jo obsvetil dan popolnoma? Kopicico cunj in áber, škrapetov in obrezkov, smeti in nesnage vsake vrste, ki leži deloma po tleh, deloma na peči in po klopek okrog peči. Poleg tega je zrak po takih izbah zaduhel in svinčen, da si človek nehoté želi iz sobe ven na vrt, pod drevje...

Tudi mi smo se polagoma naveličali Mihčeve sobe. Odšli smo ven. Hoteli smo pogledati, kje bi bila Mihčeva žena. In prav kakor nalašč nam je prišla nasproti. Ženica se namreč ni nadejala, da bomo prišli tako brž, zato se je bila zamudila nekoliko pri sosedu. To veste, da ji je bilo žal za to. No, kar je zamudila poprej, to je hotela popraviti pozneje. Postrežna žena je bila! In kakor moja mati, tako se je tudi Mihčevka zavzela Korošice takoj:

„O, tebe bom pa rada imela!“ je rekla odkritosrčno in pogladila otroka po laseh.

Pa, kaj bi pravil vse na široko!

Popoldne je minevalo in nama s Francetom je bilo treba misliti za domov. Šla sva in seveda še poprej morala obljubiti, da prideva enkrat v tednu pogledat in vprašat, kako je. Korošica je bila vsa vesela.

„Pridita, gotovo pridita!“

In Mihčevka je dejala:

„Poglej, Ivana, tu sem na griček boš hodila gledat vsak dan in boš videla, ko bosta prišla. Ali ne bo lepo, Ivana?“

In Mihca je dejal:

„Bomo videli, kako bo. Poskusili bomo, ali bo otrok obstal, ali ne. Če ne bo — i, se bo že naredilo na kak način, da bo prav...“

(Konec prih.)

Starček v jeseni.

Jesen vstaja ... siv obláček
Se solzí na božji svet ...
Ali v mojem velem srcu
Pomlad sladka diha spet ...

Saj so deli v burnih dnevih:
Kadar bo vznad teh dobrav
Vstala jesen, vzplul obláček,
Rešen boš i ti težav ...

Jesen vstaja ... siv obláček
Se solzí na božji svet ...
Ah, in v mojem trudnem srcu
Tak lahko, ljubko je spet.

Rešen zdaj bom! .. Smrt, le hiti,
V san očesi strni mi
In zrahljaj že postelj mehko
Tam v zemljici črni mi!

Savo Zagorski.

Lenici.

I.

Tin, tin, tin . .	Solnčnozlate	Iz cekina	Ali taka
Čez planjave,	Za spomin:	Plačáš vina	Pesem čaka
Čez dobrane	Tin, tin, tin.	Nekaj kupic;	Dolgo let;
Nese zate	Več je vredna	Pa ne poje	Dolgo poje
Moja pesem	Kot cekin:	Več cekin:	Ti v spomin:
Tri pozdrave	Cin, cin, cin.	Cin, cin, cin.	Tin, tin, tin . .

II.

Kje si z lasci letala,	Kaj bi neki skrivala:
Kam si se zapletala?	Cvetkam si prilivala;
Krog oči se vijejo	V maku sredi kapice
In ušesci krijejo,	Spavale so sapice,
Kakor trta grozdek svoj	Kaplje so jih vzdramile . . .

Sapice nevednice,
 Sapice porednice
 S hitrim dihom vstale so,
 S silnim te zlasale so:
 Lasce ti nakodrale.

III.

Kakor zora jutranja	Kdaj ji sine solnčece,	Stokaš, pa ne veš, zakaj;
Solze je pretakala	Kdaj preneha plakati.	Kakor naše purice,
Naša mala Lenica,	In jo je poprašala:	Kadar jih pozdravljajo
Mamico je čakala:	„Kaj si, hčerka, taka ti?	Predvečerne urice.
„Mar si tudi ti želiš,	„Purice naj same spé,	Saj ste rekli, mamica,
Da pridiha tihi mrak;	Vrtni slak naj sanja sam:	Ti boš enkrat nunica . . .“
Te poljubi s sanjami,	Od veselja samega	Pa se je nasmehnila,
Kot poljubi vrtni slak?“	Solzne jaz oči imam.	Kakor v noči lunica.

IV.

Čas izpremeni	Ena stvar edina,
Lenico v Heleno,	Ena stvar edina,
Lenico v Heleno,	Ne pozna pelina,
In mladost medeno	Ne pozna pelina:
In mladost medeno	Vedna je sladkost
V pelin žalosti.	Misel na mladost.

Silvin Sardenko.

LISTJE IN CVETJE.

Iz zaklada naših pregovorov.

12. Rana ura — zlata ura.

Zlato se prišteva najdragocenejšim kovinam zaradi stalne lepote in bliščobe, pa zaradi tega, ker se redkokrat nahaja. Torej kar je posebno lepega, dobrega, plemenitega, koristnega in prikupnega, vse tako imenujemo zlato. Saj še izvrstnega človeka imenujemo zlatega človeka, posebno pa pravimo, da je njegovo čisto in blago srce — zlato srce. Pregovor: „Rana ura — zlata ura“ torej pomeni: Zgodnji jutranji čas je najboljši čas. Tega nas uči že narava sama. Kako lepo in prijetno je n. pr. spomladno jutro! Kako nežno, rahlo in sveže je zelenje in cvetje po tleh in drevju; popoldne nima več te mične krasote. Kako živahno je ptičje petje, žuborenje in gibanje drugih živalij; okrog poldna se že začneja mir in tihota — dolgočasnost. Še v večji meri lahko to opazimo v poletnem času. Zato pravimo, da je zemlja zvečer trudna in trudna ž njo vred vsa narava; čez noč pa se zopet odpočije. Še najbolj pa se to kaže pri človeku, ki je kralj vse narave; zato je zjutraj najbolj pripraven in sposoben za sleherno delo.

Rana ura, zgodnji čas, nam je pa v širšem pomenu tudi naša mladost. Mladost nam je pa še posebej zlata ura, zlati čas našega življenja; ne samo zato, ker nam je v mladosti tako prijetno in smo še prosti mučnih skrbi, marveč še zlasti zato, ker so v mladosti naše dušne in telesne sile še tako žive in čile. Delo gre v mladosti tako hitro izpod rok; lepih čednostij in lastnostij se tako lahko privadimo, napak pa se tudi veliko lažje odvadimo, ker strasti še niso vzbujene in pregreha še nima globoke in trdne korenine, kesanje je občutnejše in sklepi so dobremu otroku zelo resni. Je zopet tudi tukaj pri človeku, kakor v naravi sploh. Če je bila spomlad zeló lepa in ugodna, smemo pričakovati obilnih pridelkov; kar je pa v spomladi skaženo in zanemarjeno, se dá težko popraviti po leti in še težje v jeseni. Blagor torej človeku, kateri je lepo preživel spomlad svojega življenja, zlata mlada leta! Nič žalostnejšega in pustejšega pa ni, kakor oni nesrečni človek, ki je že v mladosti ves izprijen, že v otroškib letih ves popačen, ki mu je zgodnja slana posmodila najlepše cvetje in zamorila najboljše moči!

Zastavica.

(Priobčil Fr. Zdravko.)

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9, rešitev;
 2 1 6 7 4 9, optični pojav na gladini;
 3 8 6 9 2, imenitno bivališče mnogo ljudij;
 4 3 2 7 4 9, lastnost bogatega moža;
 5 2 8 3 4, ime svetopisemske žene;
 6 2 6 8 1, bližnji stanovalec;
 7 4 5 2, pijača;
 8 1 4 5 2 6 9, lepa lastnost, podlaga prijateljstvu;
 9 8 1 8 5, skupina dni.

Prva vrsta navzdol in na desno povesta ime slovenskega časnika.

(Rešitev in imena rešilcev v prih. listu.)

Rešitev demanta v 10. številki:

Od zgoraj navzdol in od leve proti desni v sredini se bere: **Sem slovenska deklica.**

Pomen posameznim vrsticam pa je: 1. s; 2. jež; 3. komar; 4. breskev; 5. Ljubljana; 6. glavno mesto; 7. Veliki Varadin; 8. Jeruzalem, Jeriho; 9. Nabuhodonozor, Jona; 10. sem slovenska deklica; 11. kukavica, kos, slavec; 12. kraljica majnika; 13. velblod, Arabec; 14. kraljeva hči; 15. treskanje; 16. ljulika; 17. krilo; 18. ica; 19. a.

Prav sta rešili: Praprotnik Nežika in Jarc Minka v Braslovčah.

Prošnja: One p. n. naročnike, kateri še niso poravnali naročnine, prosimo, da bi blagovolili to storiti v kratkem, ker leto se že bliža koncu.

„Vrtec“ izbaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržiš. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.